

DE goede coninginne Johanne van Vranckerijcke, die onlanck gestorven es, een seer heylige vrou geweest heft vol alder duecht, aelmoesenen ghevende, [q6v] haren staet so reyn ende edelijcken houdende dat een groot dinck te vertellen ware. Daerna aensien wi een hertoghinne die oock vele geleden heeft ende haer voer ende na hey[lich]lijcken ² ghehadt heeft, dwelck al te vertellen te lanck ware. Wi en selen ooc niet vergheten de gravinne van Meran, ³ hoe hair die in ⁴ haren wewelijcken staet so edelijcken ghehouden heeft, haer kint op ghebrocht, haer lant so wel gheregiert ende een salych leven gheleyt heeft. Daer na seg ick u van eens ridders vrouwe ⁵ in onsen lande wonende, die bi vijf en[de] twintich jaren weduwe was. De welcke een scoon, jonge vrouwe was ende wort na haers mans doot seer dicwijls te houwelijck aensocht. Maer si seyde dat si doer de liefde haers mans ende haer kinderen nemmermeer man hebben en wilde. Ende also hieltsi haren wewelijcken staet seer duechdeliken [ende] ⁶ eerlijcken. Daerom si grootelijck te loven es. ⁷

1. [Eckrich] fol. 59a: .C.ix. De la royne Jahanne de France

2. [Vander Noot 1515] heymelijcken — [Furter 1513] fol. K1v: heiligklichen

3. [Eckrich] fol. 59b: la contesse, mere au conte — [Furter 1513] K1v: der grefin von meran /

4. [Vander Noot 1515]: die so edelijcken in (dittografie)

5. [Eckrich] fol. 59b: Si vous parleray d'une baronnesse — [Furter 1513] fol. K1v: von einer frigin

6. Ontbreekt in [Vander Noot 1515] — [Furter 1513] fol. K1v: Unnd hielt sich also witwe vnuerwissenlich von yederman /

7. [Eckrich] fol. 59b: c'est Madame d'Artus. — [Furter 1513] fol. K1v: vnd es was min frow von Dacius.

haren scaet so reyn ende edelijcken houdende dat
een groot dinck te vertellen ware Daerna aen si
wi een hertoghinne die oock vele geleden heeft en
haer voer ende na heymelijcken ghehadt heeft
dwelck al te vertellen te lanck ware Wi en selē ooc
niet vergheten de grauinne van meran hoe haer
die so edelijcken in haren wewelijcken scaet so ede-
lijcken ghehouden heeft haer hint op ghebrocht
haer lanc so wel gheregiert ende een salpich leuen
ghelept heeft Daer na seg ick u van eens ridders
vrouwe in onsen lande wonēde die bi vyf en twintich
iaren weduwe was De welke een soon ion-
ge vrouwe was ende wort na haers mans doot
seer dicwijls te houwelijck aensocht. Maer si se-
dedat si doer de liefde haers mans ende haer kin-
deren nemmermeer man hebben en wilde Ende
also hield si haren wewelijcken scaet seer duechdeli-
ken eerlijcken Daerom si grootelijck te louen es
Uerits willick u segghen van eens ridders
vrouwe die omtrent sesentwintich iaer out
was seer schoone ende welgemaect van lichame.
Dese was oock seer dicwijls aensocht te houwelijc-
ke na haers mans doot maer si en wilde noit an-
deren man nemen ende voede haer hint seer eer-
lijcken des si seere te prisen es Daerna willick u
noch vā een soon ionghe vrouwe segghē die enen
cleppen blinden onduechdelijckē man hadde. En
hoewel si ionck/schoone ende edel was hadde si hē
also lief als vrouwe haren man hebben mochte.
Si ontsach hem oock also seere ende diende hē also

V Oerts willick u segghen van eens ridders vrouwe, die omtrent sesentwintich jaer out was, ² seer schoone ende welgemaect van lichame. Dese was oock seer dicwils aensocht te houwelijcke na haers mans doot, maer si en wilde noit anderen man nemen ende voede haer kint seer eerlijcken, des si seere te prisen es.

Daerna ³ willick u noch van een scoon, jonghe vrouwe segghen die enen cleynen, blinden, onduechdelijcken man hadde. ⁴ Ende hoewel si jonck, schoone ende edel was, hadde si hem also lief als vrouwe haren man hebben mochte. Si ontsach hem oock also seere ende diende hem also [r1r] ootmoedelijcken dats hem een ieghelijck verwonderde. Dairom si oock in dat ghetal der goeder vrouwen behoort te wesen.

Daer ⁵ es oock gheweest eens ouden mans vrouwe, also out dat hi weder van outheden een kint was worden, hem ontreineghende ghelijck een kint ende veel ghebreken aen hem hebbende. Den selven verwaerde si seer ootmoedelijcken dach ende nacht al hadt een arme dienstmaecht gheweest. Men noode haer oock dicwils ter feesten ende bruylocht inder stadt daer si woende, maer si ginck dair seer selden. Si en was oock niet wel te vreden als haer man qualijck te passe was. Ende als iemant tot haer seyde: “Mi vrouwe, ghi sout eenighe tijtcoringhe hanteren ende uwen man laten slapen, want ghi meest bedroeft sijt.” ⁶ So seyde si: “Hoe mijn man meer crancheden heeft, hoe hi meer dienens behoeft. Ende ic hebbe met hem tijtcoringhen ende vruechden genoegh.” Wat willick u segghen? Si vant lieden ghenoech die met haer spraken om tijtcoringhe van werelijcken saken, maer

1. [Eckrich] fol. 59b: .C.x. D'une dame femme a un chevalier

2. [Eckrich] fol. 59b: qui est veuve des le temps de Crecy — [Furter 1513] fol. K1v: eins Ritters der gesellschaft vom crütz wib /

3. [Vander Noot 1515]: ¶ Daerna

4. [Eckrich] fol. 59b: Car son seigneur estoit petit, tort, et borgne et moult [59c] mauigracieux (Want haar echtgenoot was klein van stuk, gebocheld, keek scheel en was zeer onaantrekkelijk) — [Furter 1513] fol. K1v: die ein kleinen blinden vntugentlichen man hatt /

5. [Vander Noot 1515]: ¶ Daer

6. [Eckrich] fol. 59c: qui n'a mais mestier que de repos — [Furter 1513] fol. K1v: dann er der rûw aller meist notturfft were /

niemant en conse van haer gestadicheyt ghebringhen, so ghetrouwe was si haren man, ende om haer ere te behueden. Ende hadde si haer eerlijck gehouden diewile haer man leefde, si hiel haer noch veel eerlijcker doen si weduwe was ende beminde haer kint als datsi niet wederom houwelijcken en wilde. Mits den welcken si wel te prisen ende inden ghetale der werdegheer vrouwen te rekenen es, want haer duecht ende weldaet soude met rechs andren vrouwen een exempel sijn.

Aldus [r1v] hebbick u een deel haerder duecht ende van somighe anderen vrouwe gheseyt. Dwelck ick noch gherne doen wilde wanneert mijn materie nyet te langhe en verto[gh]e.⁷ Dese voernoemde vrouwen deden haerder jueghet veel afbrekinghen teghen der werelt ende hebben haren staet in sodaniger manieren ghehouden datse niemant en heft connen begripen noch des eenich verwijt daer af ghedoen. Die niet wederom en hebben willen houwelijcken, hebben dat ghedaen alleene om deswille dat si in haren neder⁸ staet soe grooten behaghen hebben. Mair ick dinck dat de ghene die hen iet doir enich wel behaghen vernederen sondere raet haerder vrienden, de selve vrouwen luttel dincken op haren man. Want alst eenen cleynen tijt leden es ende dbhaghen mindert ende hen vanden hooghen niet so veel eeren gheboden en wordt als te voren, hebben si des schaemte ende rouwe van ganser herten, maer den selven rouwe es te spade. Ende ick segge dat de ghene die so hooghen vrouwen nemen ende na de doot der selver vrouwen sijn minder, dat es onwijsselijck ghedaen. Neemt hi oock een hooghe vrouwe, die en wilt hem altijd niet ghehoorsam sijn, maer si meynt een vrouwe te sine. Wilt hi dan daer teghen ende over haer ghebodt hebben, so hebben [si]⁹ seldom gemechte of vrede onderlinghe. Can hi hair dan oock niet gehouden na haer afcomste, so wort si haer schamende, ende also en hebben si beide nemmermeer vruecht. Daerom sal ieghelijck sijns gelijcke nemen.¹⁰

7. [Vander Noot 1515]: verto[e]ye — [Furter 1513] fol. K2r: Wann es mich nit an minen materyen zû lang verhindern were /

8. neder: nederigen

9. Ontbreekt in [Vander Noot 1515] — [Furter 1513] fol. K1v: Will er dann dar wider syn / vnnd über sy herschen / habent sy selten einikeit vnd friden vnder jnen /

10. Hierna sloeg Vander Noot over: [Furter 1513] fol. K2r: als jch üch deß ein exempel sagen will. ES was ein Ritter der nam zû gemahel ein hohe frowenn / Deren benam min herr von Orna / den ersten gruß / Und sprach zû ir sy gelichete der nachtgallen / Die selb

Aldus radick u, mijn lieve dochteren, [r2r] oft u God met eenen man
beghaefde ende dat ghi daerna weduwe wordes, dat ghi niet wederom
en houwelijck¹¹ doer lost oft om wel ghe[v]allens wille dan alleen doer
raet uwer vryenden. Ende daer met behoudi uwe eere dat u iemant niet
verwijten mach, ende u comt daer af alle duecht ende eere.¹²

wer der natur / wann sy mit jrem geschlecht hette geselschafft gehept / sy dannanthin irs
gesangs geschwige Deßhalb der Ritter von so^ellichem gespo^et wenig fro^eid hatt / wie woll
er dem nit glich thett / Also vnd hie mit will ich von dißer frowen lassen / — Dit is de
vertaling van [Eckrich] .C.xj.

11. houwelijck: huwelijkt

12. [Furter 1513] fol. K2r: Dar zû kan man üwer nit spotten oder vß richten / als dißer
frowen geschach.

oortmoedelijcken/dats hem een ieghelijck verwō-
derde Daerom si oock in dat ghetal der goed vrou-
wen behoort te wesen ¶ Daer es oock gheweest
eens ouden mans vrouwe. also out dat hi weder
van oucheden een kint was worden Hem ontrei-
neghende/ghelijck een kint/ende veel ghebriet
aen hem hebbende Den seluen verwaerde si seer
oortmoedelijcken/dach ende nacht al hadt eē arme
dienstmaecht gheweest Men noode haer oock dic-
wils ter seesten ende bruylocht inder stad daer si
woende/maer si ginck dair seer seldom Si en was
oock niet wel te vreden als haer man qualijck te
passe was En als iemāt tot haer seyde Mi vrou-
we/ghi sout eenighe tijtcoortinghe hanteren/ende
uwen man laten slapen want ghi meest bedroeft
sijt. So seyde si. Hoe mijn man meer crancheden
heeft/hoe hi meer dienen s behoeft. Ende ic hebbe
met hem tijtcoortinghen ende vruethden genoeth.
Wat willich v segghen, si vāt lieden ghenoech die
met haer spraken o tijtcoortinghe van werelijcken
saken Maer niemant en conse van haer gestadic-
heyt ghebvinghen/so ghetrouwe was si harē mā
ende om haer ere te behueden Ende hadde si haer
eerlijck gehouden diewile haer man leefde/si hiel
haer noch veeleerlijcker doen si weduwe was/en
bemide haer kint/als dat si niet wederom houwe-
lijcken en wilde Mits den welken si wel te prisen
ende inden ghetale der werdegheer vrouwen te re-
kenen es. Want haer duecht ende weldaet soude
met rechs andren vrouwen een exempel sijn Ald?

Ⓢ

hebbick v een deel haerder duecht ende van somi-
ghe anderen vrouwen gheseyt. Swelck ick noch
gherne doen wilde/wanneert mijn materie niet
te langhe en vercoyde Dese voernoemde vrouwe
deden haerder iueghet veel afbrekinghen teghen
der werelt Ende hebben haren staet in sodaniger
manieren ghehouden/datse niemāt en heft connē
begripen noch des eenich verwiht daer af ghedoē
Die niet wederom en hebben willen houwelijckē
hebben dat ghedaen alleene om deswille dat si in
haren nederstaet soe grooten behaghen hebben.
Maer ick dinck dat de ghene die hen iet doir enich
wel behaghen vernederen sondere raet haerder
vrienden/de selue vrouwen luttel dincken op hatē
man Want alst eenen deppen tijt leden es/en ohe-
haghen mindert/ende hen vanden hooghen niet
so veel eeren gheboden en wordē als te voren/heb-
ben si des schaemte ende rouwe van ganser hertē
maer den seluē rouwe es te spade. Ende ick segge
dat de ghene die so hooghen vrouwen nemen/cū
na de doot der seluer vrouwen sijn minder dat es
onwijnstelijck ghedaen sseemt hi oock een hooghe
vrouwe/die en wilt hem alcht niet ghehoorsā sijn
maer si meynē een vrouwe te sine Wilt hi dā daer
teghen ende ouer haer ghebodt hebben/so hebbē
seldē gemachte of vrede onderlinghe Can hi haer
dan oock niet gehouden na haer afcomste/so wort
si haer schamende/ende also en hebben si beide nē-
mermeer vnecht Daerom sal ieghelijck sijn ge-
lijcke nemen Aldus radick v mijn lieue dochteren

ofc v god met eenen man beghaefde ende dat ght
daerna weduwe wordes/ dat ghi n; wederom en
houwelijck doer lost oft om wel ghenallens wille
dan alleen doer raet uwer vpenden. Ende daer
met behoudi uwe eere/ dat v femāt niet verwijcē
mach/ ende v comt daer af alle duecht ende eere

Mijn lieue dochteren/ wisti hoe grooten cre dz
es/ enen goeden naem te hebben/ ende wat
grooter duecht/ ghi soudt v hertte stellen om dpen
te vercrighene Ghelijck als een ridder van eeren
om duecht ende eere te verweruene/ groote pijn li
det/ met hitte ende vorst/ ende anderē daer doer hi
sijn lijf stelt inder auontueren te leuen oft te sterue
ne/ om goet/ eere/ ende eenen goeden naem te ver
weruene Wanneer hi dan also ghenoech heeft ge
leden/ in vechten/ in striden/ ende in veel andren loz
ghen/ so wort hi n; veel costelijcke ghauē beghife
Desghelijc eest oock met eē goede vrouwe/ die ha
ren lichaem repne ende eerlijck hout/ haerder iue
ghet valsche lusten ende dwale behaechlijck; wed
staet Die wort geheertē eē eerlijcke vrouwe gelijck
ich geseyt hebbe vandē goedē ridder/ die groote az
moede ljt/ ō geset te sine ic getal ō goed ridder. Als
oock alle goede vrouwe doe soudē/ ouerdicheit/ hoe
si eere vā god/ vā harē mā vand werelt/ ende oock
de behoudeneisse haerō sielē vweruen mochtē. Eē
goede vrouwe of machyt es ooc also veel erē weert
als eē goet ridō of edel mā Maer ic laet mi dūckē
dz/ de ere n; aēsiē en wort i veel sake als si n; rechs
soudē/ bī sōd; de eere ō goed vrouwe/ wacromme